

DIRECCIÓ Y ADMINISTRACIÓ: Cadena de Cort, núm. 11.—PALMA.

SUMARI—*El Judici*, per Mossen Xesch.—Notícies històriques.—Sants y festes.—*Flors de Maig*, per Miquel Costa, pvre.—*Senyor Eccel·lentíssim*, per † Marian Aguiló.—*Las Germanías de Mallorca*, per B. J. C.—*Diccionari de la llengua catalana*.—*Festa del Cercle Catòlic d' Inca*, per X.—*Nou hospici de Felanig*.—*Rebut y agrahit*.—*Bona arribada*.—*Cronicó*, pes Cronista.—*Anancis*.

EL JUDICI

QREYM qu' ha de venir un día de judici; día de posar en clar miseries y grandes, ingraticuts y beneficis, egoísmes y desprendiments, alegríes y llágrimes; día de treure y contar tots els moviments dels cors, misteris de iniquitats, secrets de consciencia, embuys infernals y lluytes exterminadores; día amarch, imponent, de calamitat y miseria, d' espant y de venjança completa, universal, com una faya encesa que tot ho inflama, com un cercol de bronso que tot ho abraha, com una turbonada que tot ho abrusa, com un terremoto que tot ho envenca.

Quant l' evangeli de Deu haja recorregut un y altre hemisferi y no don calor la caritat, ni claror les llanties del santuari; quant demunt els campanars s' hi veja una bandera satànica, s' haja perduda la veritat, torsuda la justicia y corromput tot camí y no bastin fams, pestes ni guerres per despertar les consciencies, no podrà menos d' exclamar l' Omnipotencia creadora ¿de qué 'm serveixen gracies, misericordies y maravelles? qué 'n tench d' aquestes generacions criminals y dures? Ja basta: que venga el final: está fet de voltros.

¡Com retruny aquesta paraula per l' univers, que 's veu baix d' un diluvi d' indignació que cau fet una mar d' ira! Está fet de voltros, oratjols y ventades; no 's sentirán may més els

vostros alens, ni dureu al silenci una harmonía. Está fet de voltros, sol, lluna y estrelles; no resplandireu may més en mitx del cel, fogirá la llum de vostres bolles feixuges y sortint de vostres òrbites volareu a fervos trossos. Está fet de voltros, fonts, rius y mar alborotada y brava; may més una gota de pluja; fora plajes ni murs d' arenes que t' aturin. Está fet de tu, terra recalcitrant e ingrata; volcans y terremotos et clivellin, que 's xapin en canal tos fonaments, que 's rompin els perns que t' aguantan y es fongan valls y montanyes quant pas la justicia venjadora; may més per tu una llástima; cremant dins un mar de foch et convertirás en cenres. *Terra autem, et quæ in ipsa sunt opera, exurentur.*

Y mentres la mar bramula furiosa y es fonen els estels y el mon s' esquinsa, el sò de la trompeta de Deu retrona per totes les regions sepulcrales clamant: «*resucitau, oh morts, y veniu a judici.*»

L' univers s' espanta. La mort estremorida se retura y, obeint els manaments del Senyor, ab una ma destrueix y extermina y ab s' altra replega a grans munts cendres y ossos humans que, moguts per forces misterioses cercan cada un la seva junta, se los va entretexint, xerxa nova de nirvis y de venes, sobrevenen compostes ses corresponents musculatures y a la fi se vesten de pell aquelles calaveres, deixant sembrat el camp inmens de la mort d' innumerables difunts.

¡Però de quina manera tan diferent y oposada!

A qui bofegá el sol y croxí 'l fret, resignat ab sa creu del trabay, l' ha posat are ágil, renovat y fresch; y a qui 's regalá en la sanch y mort d' altri, l' ha deixat negre, pudent y feixuch. Al castigat per penitencies, desprendiments y heroísmes, el veys clar y transparent com un cristay, y a qui 's desfé en plers, fol-

gues y devertiments, el veys fosch, horrible y lleitx. La doncella humil y cándida es are fina y hermosa; la jeujera, maysurt y tarambana es fea repugnant y horrible; el vey sufrit y esclau de son dever el tenim net y ab plena jovintut, la vey creuosa y orgullosa la teníu abominable y horrenda. Els cossos dels bons, com les flors perfumades d'un jardí; els dels mals com el fanch llamicós d'un pantá; ¡axí comensa sos camins la justicia distributiva en aquella hora!

El sò vibrant de la trompeta del judici pregon a altra vegada el manament de Deu, y dels quatre vents del mon van compareguent les ànimes per informar de nou son propi cos. Les ànimes santes quant el miren tan bell, tan fi, brillant y transparent, exclaman satisfetes: ¡ah carnetes meues, ah ossets meus, instruments de mos trabays, arma de mes lluytes, tresor de mos mèrits, units passarem pena y units disfrutarem: plegats mos resignarem a privacions y creus, plegats recullirem alegríia y abundancia. Al contrari, les ànimes pecadores devant son cos horrible cridarán: desgraciat, y qu' em costen de cares aquelles antigues complacencies! tú no fores amich sinó llas y cadena de perdició. Jo no vull ¡oh Deu! unes mans plenes de concupiscencia y de sanch, me repugnan aquests uys que boteixen a n' es mal, m' aborronan carns empapades en desorde y aquest cos d' ira y de maldieió: no vull sebre ahont paren els meus òssos: que may... sa trompeta clamorosa aufega aquestes veus, les ànimes vivifican els difunts, que drets y en moviment se presentan a judici, y àngels devallats del cel replegan aquella multitud inmensa que tayan en dues ales; una a la dreta y s' altra a l' esquerra.

Papes, reys, representants del poder y soberanía quedarán separats: que si als papes los anomenam sants, es molt feixuch el pes de tantes ànimes; y si respectam als reys, de coranta dos que retjiren el poble judío, Davit y cinch reys de Judá quedarán a la dreta: Saul ab tretce reys de Judá y els denou d' Israel, a l' esquerra; y de Salomó y dos més, no ho sabem. Veurem separats ministres d' un mateix potentat; Mardoqueu a la dreta, Amán a l' esquerra: fills d' un mateix pare; Jacob a la dreta, Esaú a l' esquerra: esposos del mateix tálam; Ester a la dreta, Assuer a l' esquerra: apòstols del mateix Cristo; San Pere a la dreta, Judes a l' esquerra; pecadors arrepenitits a la dreta; pecadors impenitents a l' esquerra: aquell vey humil y sufrit a la dreta; aquella vey repelencia y dura a l' esquerra. Veurem cavallers indignes entre gent baixa y vil, pares entre assessins, dames entre adúlteres y perdudes. ¿Ahont nos tocará a cada un de noltros?

Ses columnes del firmament s' han engronat y tremolen: s' obri en el cel una clariana, legions angèliques innumerables devallen; segueix María Santíssima entre serafins, que amb sa punta d' una ala li tapan s' esmelt preciós de sa corona, símbol de mare de misericordia. Brilla la creu de la redenció y en trono de gloria y majestat Jesucrist Rey y Jutje universal.

Qué pronte será vist el procés de tota l' humanitat, l' historia dels sigles, el llibre de les conciencies: quantes penes y agonies ocultes llágrimes secretes, oracions íntimes, penitencies ignorades, desitjos y zel sant que consumían, amor sobrenatural que no cabía dins el cor y tot l' entretexit de propòsits, creus, dificultats, esforços, desmays, revivaments y esperances: y per altra part, quantes burles desesperants, quantes marmulacions assesines, alegríies mundanes, misteris, intrigues, envejes, avaricies, odis y tot s' entrunyallat de egoísmes, maldats, atreviments, traicions, conquestes, rebeldies y desordes: allá la santedat baix tot aspècte; allá el pecat en totes ses horrendes formes.

(Acabará)

- MOSSEN XESCH.

NOTICIES HISTÓRIQUES

Any 1743.—Día 26 de Novembre, fonch cridat al descans etern, D. Fr. Benet Panyellas y Escardó, bisbe de Mallorca, cual caridat y zèl apostólich, pregonan les crescudes llimosnes y piadoses fundacions, que feu; essent tant humil qu' espirá dins el mateix llit qu' usava cuant entrá relligiós, y son cadaver fonch depositat en la sepultura, qu' en vida maná obrí dins la capella de Sant Benet, que costeá en l' Iglesia Catedral.

SANTS Y FESTES

DE LA PRESENT SETMANA

- Día 25.—Dilluns —Sta. Catalina, vg. y mr.
 Día 26.—Dimars.—Els Despossoris de Nostra Senyora.
 Día 27.—Dimecres.—S. Facundo y S. Primitiu, mrs.
 Día 28.—Dijous.—S. Jaume de la Marca, cfr.
 Día 29.—Divenres.—S. Saturní, bisbe y mr.
 Día 30.—Dissapte.—S. Andreu, apl.

DESEMBRE

- Día 1.—*Diwenge*. ✠—XXVII. S. Aloy, bisbe.

Flors de Maig

Una pobre joveneta
plorava sense conhort,
plorava tota soleta,
qu' allà dins sa llar estreta
rendava trista la mort.

Com s' era morta sa mare
y d' un en un sos germans,
axí 's moria son pare.
¡Ay! ella vivia encare
per veure penes més grans.

Entre 'ls gemechs d' agonia
la donzelleta gentil
ni sols per ses flors sabia
que fos alegre aquell día,
el darrer día d' Abril.

¡Les seves flors!... Ja despresa
fins de la creu d' or y argent,
les tenia en sa pobresa
única pompa y riquesa
del jove cor innocent.

Fent feyna abans devant elles,
germanes creya tenir;
y obrintse castes poncelles,
li deyan coses molt belles
per esperar y sufrir.

Ella 'l malalt mantenía
traballant de sol a sol.
Les flors deyan: ¡alegría!
y ella sonriure podia
dins tantes penes y dol.

Mes en tal hora funesta
res més podia mirar
que sa dissort tan faresta,
quant un sò alegre de festa
li feu el front axecar.

¡Quin sò de festa en tal día!
pensá, y el malalt humil
digué: «Es el mes de María.»—
Clara y suau s' estenia
la nit derrera d' Abril....

S' alça la jove inspirada,
cull les flors qu' estima tant
(dins cad' una una besada);
y ni una sols n' ha dexada
que la segueca alegrant.

Cap a l' esglesia fa vía
portant sos humils tresors,
y ab cor que prega y confía,
demunt l' altar de María
deposita aquelles flors.

Dins la casa atribulada
cap flor ja escampa perfum.
Cada poncella qui 's bada
al altar es consagrada
rich d' harmonies y llum.

Y entre tot quant allà brilla
la Verge té per tresor
el do de la pobre filla,
que dant cosa tan senzilla
dona les ales del cor.

Y cada test més brotona
com més es sacrificat....
La jove riu qualque estona:
també alegría li dona
cada capoll escapat.

Passá temps, y l' últim día
del mes de Maig delitós
cap al altar de María
un bon vellet s' en venía
tot tremolant y gojós.

Xalesta 'l braç li donava
una jove tan gentil
com un ramell que portava:
la jove qui tant plorava
la nit derrera d' Abril.

MIQUEL COSTA, PRE.

Per obrir els ulls dels cegos—avuy tan escassos que casi ja 's poren contar ab sos dits—que creuen que nostra llengua es venguda tan a menos y ha envellida tant que, pobre y jaya xaruga, ja no te més remey qu' anar per els recons, puix els seus vestits arnats y passats de moda ja no son bons per endiumenjar lo pensament y que fretura per lo mateix anar de menlleu per sortir a rotlo; reproduym aquesta hermosa tirada de prosa del Patriarca del nostre Renaxement.

Senyor Eceel-lentissim

Senyors:

A TRAVESSANT molt temps fa per un d' aquells oliverás gegantins de Mallorca, que prou havia vist, almenys llavors, mes setgles que jo anys, sentirem de no gayre lluny (anava ab uns meus amichs) un cor de veus argentines, que refilava una de les cançons més agradoses de la nostra poesia popular: guaytí al endret d' ahont la cantadissa semblava exirne, y per sota el brancam atapahit viu un joyós estol de cullidores d' oliva que a faldades replegava ab gran llestesa les solades del rich fruyt que al entorn de les soques feya negrejar la terra. La gentil cançó, que la colla d' axerides pagesetes entonava, n' era aquella tan antiga y tan coneguda que comença:

A la vora de la mar
Hi ha una donzella,
Que brodava un mocador
Qu' es per la reyna...

Vulgues no vulgues fiu aturar a mos companys per escoltarla, y tot just haviam arribat allà hont la mesquineta nina condolentse de sa dissort s' esclama al nauixer que la s' emporta, diguentlí:

Mariner, bon mariner,
Tornaume en terra,
Que les ones de la mar
Me donen pena...

De tres germanes que 'n som
So la més bella;

L' una es casada ab un rey.

L' altra es princesa,

Y jo ¡tristeta de mi!

So marinera:

L' una va vestida d' or,

L' altra de seda,

Y jo ¡pobreta de mi!

D' un burell negre:

L' una du tapins daurats,

Y l' altra ab perles,

Y jo ¡tristeta de mi!

Les espartenyas...

quant alguns dels companys, tot escarnint mon embadaliment, me assignaren lo sol que estava a punt de pondre's, y tant me cuytaren a fer via, que ab prou recança meua reprenguí capficat y consirós lo camí, mentres que 'l cant dolsíssim de les cullidores, allunyantse sempre, retronava y s' esmortia a poch a poch dins los comallars y fondalades d' aquells voltants.

—Y be! (rondinaven al cap d' una estona mos companys riguentse'n) confessa qu' es mester esserne un xich foll per delitarse ab tanta de manera ab exes cançons, que o no se acaben may, o 'l cap y a la fi no s' hi troba solta... y si no, digasme, ¿qui s' era aquexa infanta malestruga, *la més bella*, y exes princeses tan desensiadades, que mentres rumbejen ses robes de seda y d' or, consenten que sa germana, vestida de burell y calçada ab l' espartenya, brodi tota soleta a la vora de la mar?—Oy!... ¿qui voleu que siga, responguí, qui voleu que siga exa pobrissola donzella endolada? no la conexeu? ni tampoch ho sospitau?... ¿Qui ha de serne sinó una imatge, un símbol de la nostra malventurada llengua materna, de la filla major de la llatina, de la desvalguda llengua catalana, que te totes ses germanes regines habitadores dels millors palaus del mon, les madones pus gentils de tots los reyalmes del mitx-jorn d' Europa, mentres qu' ella, pubilla desheretada, treballa casi de tothom avorrida, y viu estreta en sò de llurs germanes, arreconada en unes quantes lleües de les costes del Mediterrá?...

Veritat es, Senyors, que al davant de la poesia (y açí no podem mirar sinó ab sos ulls) la dissort no aminva la gentilesa, abans fa reviura la compassió que n' es per les ànimes nobles la gran robadora del amor. Quant més malmenada per alguns vejam que sia exa *verge benvolguda*, la llengua del nostre cor, que vuy festejam; més amanyagada 'n será de sos veritables aymadors, y més sobiranes ofrenes de llur enginy se afanyarán a presentarli. A mes de que, lo dól que fa setgles porta li escau tan be, les llágrimes realçen tant sa boniquesa, que pot esser ningú volgués baratarli l' honrada estamenya ab que 's cobreix ni per un mantell de purpra; puix tothom sap que la dolor no merescuda dignifica y glorieja.

¿Voleune proves? donch posau encara esment a la donzella de la cançó: Si ella per aconortar son greu condol tingué la sort de trobar a tot un rey de l' Anglaterra que rodava pe' l mon sèt anys havia cercant com enamorarla y conquerirla; la nostra dolça *nina* té ja, no un, sinó cent trobadors, cent reys de la inteligencia y del còr, que fa molt més de sèt anys que la revolten, que l' ado-

ren y la canten: cent trobadors té que, sens l'engany del rey mariner, li galejan ab dolcesa ses cançons novelles, no pas per endormiscarla en la oblidança d' un ensopiment perillós y avilat, sinó pera dexondirla y encoratjarla ab la altesa de llurs aspiracions. Té cent trobadors que amollant les veles de sa imaginació sobirana pe' l mar gloriós de la poesia, plens de fe en l' esdevenidor, esperen y aprofiten totes les alenades del ayre del cel per enmenársela'n triufant y benehida allá lluny, ben lluny, cap al cobejat reyalme de l' immortalitat.

¿No es veritat, Senyors, que us apar haja fet massa cabal d' exa comparança extranya entre la faula d' un cant popular y l' historia de nostre matern llenguatge?... A mi m' ho sembla be prou; mes açò hu fa, que tot cercant, dins la petitesa de mes forces, una faysó pera cumplir l' alt e inmerescut encárrech ab que m' haveu honrat, no voldria per cap de les maneres enfosquirne l' alegria d' aquesta diada per parlarvos sols de la *morta-viva*... Y també, que, si es cèrt que per pòr d' enutjarvos ab les reflexions greus que sempre aquesta festa suggereix (y enguany fan més de mal callar que 'ls demés anys), he pres amatent lo camí més esbarjós que al primer cop d' ull he sabut veure, de segú hauré fet memoria de la comparança simbòlica que enclou la cançó anomenada, mogut d' un instintiu agrahiment que sens donarme'n prou compte li he tingut fins ara. ¿Sabeu per qué? Perque al endevinar aquella imatge vatx estalviarme d' un dels afronts més punxants que pot averhi, vatx alliberarme d' aquella tristesa sense llágrimes que tant deu neguitejar lo còr del bon ciudadá que 's troba en la fretura de vestir a la seua ànima de dól etern per la mòrt de la llengua patria.

Y en tant es axís, que un cop regoneguda la consemblança poètica entre la llengua nostra materna y exa joveneta garrida de que 'ns parla lo cant popular, d' exa donzella que s' enmiralla en les ones, que broda afanyada per sa *reyna benvolguda*, que s' arrisca coratjosa a cercarne los arreus que li manquen pera concloure sa tasca, y que al condormirse una estona afadigada desperta pera trobar lo gentil estament que li pertoca... ja may més me va ocorre sospitar ni tremolar per la vida y mellorança de la llengua catalana. Aquest símbol, si per un costat pot fer condolre per la tristot y l' injusticia que tanca, per l' altre no sols allunya tota idea de mòrt, sinó que demostra la de juvenesa, la d' esperança, la d' anyorada esmena. Compassió per la malaltia de qu' encara convaleix, tanta com vulgau; temensa per l' esdevinador, gens.

Mes vos diré: confoses per un joch de la imaginació en una sola figura, la de la princesa desheretada y malestruga que canta lo poble encara, y la de la mesquineta llengua de la nostra terra, bandejada de la cort primer y després casi de la literatura, ¿qui volrá creure que la realitat (tan contraria com es sempre dels somnis de la fantasia) m' haja fet trobar, no una, sinó moltes y moltes de vegades, ple de vida y de bellesa, si fa no fa 'l mateix símbol imaginat?

Si: desde les singleres conglassades dels Pirineus fins a les planes callitjoses de Valencia y d' Elx; desde les valls patriarcals de l' alta montanya de Catalunya y del Rosselló fins a les comellarades rublides d' arbres que perfumen les illes Balears; desde les platges del golf més enllá de Portvendres fins molt passada la costa d' Alacant,

per tot arreu y en tots los endrets m' ha comparegut, a cada jornada que hi he feta, la figura benvolguda de nostra dolça, de nostra valenta llengua catalana: y en lloch, en lloch (fora de les ciutats més principals) l' he sabuda veure tan malaltissa y afollada com alguns ens l' han descrita, sinó forta, sanitosa y vividora. Mes com si exa gentil *minyona* volgués sorprendre'ns a la primera escomesa, a casi cada encontrada l' he vista ab un vestit un xich desigual, y m' ha parlat ab un tò un si es no es diferent.

† MARIAN AGUILÓ

(Acabará)

Publicamos con gusto este trabajo con que nuestro colaborador D. B. J. Coll, favorece este semanario.

Las Germanías de Mallorca

El crit de la *Germania*
corre mes llauget qu'un llamp;
aquest crit entra en las vilas
y retruny dins la ciutat,
y baix d' una espasa nua
tots s' anomenan *germans*.

(Els dos Juanots)—F. CASASNOVAS Y MIR. (*)

ANTES de entrar en materia cúmplenos confesar hidalgamente, que no tratamos de dar al público, un concienzudo trabajo sobre las *Germanías*, ni menos definir el criterio que deba guiarnos al juzgar este trascendental hecho de nuestra historia, pues fáltanos para lo primero la debida ciencia histórica, y para lo segundo autoridad en tales materias; pero sí pretendemos exponer nuestro modo de pensar, acerca de un punto de la Historia pátria, tan discutido, y con tan divergentes criterios apreciado.

Hallarán unos en estas linsas, deficiencias, como otros encontrarán errores; que nadie está contento de la labor ajena, si no se adapta en un todo á sus propios parecer é inclinaciones. Se dividen los autores de nuestra Historia regional, al juzgar aquellas sangrientas y fratricidas luchas, con tal oposición de pareceres, que llevados unos de no sé que extraña fiebre *democrática*, sus monografías sobre el hecho que nos ocupa, más parecen proclamas federales de nuestros modernos políticos, que producto de un detenido y serio estudio. Otros por el contrario, entendiéndolo equivocadamente (á nuestro parecer) la cuestión de las *Germanías*, tratan de hacer política, como ahora se dice, en contra del pueblo, y á favor de la nobleza hasta el punto de ridiculizarla á los ojos del que imparcialmente estudia tan espinosa cuestión.

¿Cuál es, pues, nuestro criterio? Si el lector benévolo nos lee, él se dejará traslucir en el curso de estos mal trazados artículos, que la hospitalidad de MALLORCA DOMINICAL consiente en cobijar bajo sus columnas. (**)

(*) Precioso romance premiado en el Certámen literario de la *Juventud artística*, en 1886.

(**) Para la redacción de este resumen histórico sobre las *Germanías* hemos tenido á la vista las obras siguientes: *Historia de las Baleares* por D. José M.ª Quadrado.—*Historia de Mallorca* por Mut.—*Las Informacions judiciales sobre 'ls adictes a la Germa-*

I

Razón tenía la ciudad de Palma para estar alarmada y confusa á principios de Diciembre del año 1520.

Notábase cierto desusado movimiento entre los gremios. Las juntas, cabildeos y reuniones se repetían con harta frecuencia para que cupiese lugar á duda, de que algo se maquinaba en contra de la paz y bienestar públicos.

Varias eran las causas que tal agitación motivaban entre el pueblo: acabábase de suspender la quitación de algunos censos prestados por la Consignación de la Universidad de Mallorca, obediendo á los grandes gastos que ocasionaban las cargas anejas al régimen de la Nación, cargas que quizás hacían harto más pesadas, las exigencias y voracidad despedida de los optimates flamencos que cual rastrera camarilla rodeaban al novel Emperador. Unido esto á la inteligencia en que á buen seguro estaban los menestrales mallorquines con los levantiscos gremios valencianos, y á supuestas malversaciones pecuniarias y durezas de los encargados de recaudar los crecidos impuestos que sobre el pueblo pesaban, amén de algunas quejas más ó menos motivadas, por la murmurable administración del Reino; todo esto avivado por un enconado rencor, quizá más fundado de lo que á algunos parece, contra la nobleza palmesana; dió motivo á que la palabra *Germania*, que las brisas Mediterráneas traían de allende el mar, fuese repetida con simpatía primero, y después con verdadero fervor por la clase trabajadora de la capital de Mallorca.

En efecto. A comienzos del citado mes de Diciembre de 1520, Juan Crespí, síndico del gremio de pelaires, en una casa próxima á la Iglesia de San Nicolás, exaltaba á un numeroso auditorio, en un tribunicio discurso; con sentidas frases se quejaba «de los despojos que sufrían sus bienes» así como también de «los oprobios y opresiones», de que les hacían víctimas los caballeros, y en patético interrogante, que después han copiado nuestros actuales *demócratas*, decía: «¿por qué, deponiendo la cobardía, y corridos de tanto vejamen, no hemos de volver por nuestra honra y por los ultrajados fueros de la justicia?», (1)

No fueron empero tan ocultos estos manejos, que se ocultasen en absoluto al Virrey D. Miguel de Gurrea; donosa prueba de estar exactamente informado, dió al dictar, en 6 de Febrero de 1521, auto de prisión contra siete artesanos autores de las turbulencias y cabecillas del movimiento: no obstante, como nota oportunamente el mejor de nuestros historiadores baleares, «anduvo equivocado el Virrey con tal medida, pues bien luego resultó contraproducente», (2)

Realmente fué así. Al siguiente día 7 de Febrero, gran muchedumbre de gente se encontraba reunida en la plaza de Cort; se publicaba

mania, publicadas por el Boletín de la Arqueológica.—En *Juanot Colóm*, Discurso histórico por D. José M.ª Quadrado.—*Juan Crespí* Id. Id. por D. Pedro de A. Peña.

Hemos asimismo ojeado algunas obras, sobre las *Germanías* de Valencia, por comprender que debieron influir no poco los trastornos de la Península en los de esta Isla. Así entre otras debemos citar: *Los Anales de Valencia* por Escolano, continuados por Perales.—*Historia de Valencia* por D. Teodoro Llorente.—*Las Germanías de Valencia*, Discurso, por el Excmo. Sr. D. Manuel Danvila y Collado y otros que si de algo nos sirvieron lo indicamos en las notas.

(1) Fernandez Gorrero.—*Historia de las Germanías*. Madrid. 1870.

(2) Quadrado; *Historia de las Baleares*. Cap. VI. pag. 352.

un enérgico bando "por temores de conmoción,,. ¡Tardía y menguada providencia, que dada meses atrás, fuera tal vez más fecunda en buenos resultados! El solo hrito de ¡Viva el Rey! y el levantar una espada bastó, para que "en un instante no se vieran más que espadas en alto, y banderas desplegadas,,. (3) Enterados de la sedición, acudieron á la plaza de Cort, el Virrey D. Miguel de Gurrea y algunos Jurados, de quienes, en medio de las amenazas más viles, exigió la plebe, se pusiera en libertad á los siete detenidos en el día día anterior: antes de que diese el Virrey el permiso solicitado, ya aquella avalancha de gente amotinada se había precipitado en la vecina cárcel (4) y libertado á los presos, no ya por delitos de sedición, sino á cuantos plugo al pueblo dar suelta.

Por la tarde del siguiente día, "convertida la sedición en legal demanda, *sin cuidar de disfrazarla mucho,,* (5) púsose Juan Crespí á la cabeza del pueblo, siendo aclamado por Capitán, nombre que trocó por el de *Instador* del beneficio común, al celebrar la primera entrevista formal con el Virrey y Jurados, para exponer sus quejas.

B. J. C.

Diccionari de la llengua catalana

JUNTA DE DIUMENGE

Diurne passat se reuniren dins la sala dels bisbes del palau episcopal, bon nombre de col·laboradors a l'obra del Diccionari Catalá. Mossen Gayá feu el resúmen de les juntes tengudes per tractar de dita obra. El M. I. Sr. D. Antoni M.ª Alcover, Vicari General, promotor de l'idea, doná conte de ses escursions filològiques p' els territoris catalans, rossellonesos y valencians. Manifestá l'estat del idioma en les distintes regions en que se parla, contá ab entusiasme el caràcter agradable d'aquells pobles, ses bellases naturals y la dels venerables monuments romanichs que en alguns se conservan, y recordá ab gratitut l'acullida coral de que fou objecte per totes parts y l'entusiasme ab que fou acceptada sa magna idèa. Fou llargament aplaudit per la concurrència. Els Senyors Secretaris llegiren cartes dels bisbes de les regions de la llengua, unes en catalá y altres en castellá, benehint el projecte, entre les quals es de notar la del Ilm. Sr. Bisbe de Perpinyá, concebuda en tons altament patriotichs y entusiastes, publicada en uns dels números passats d'aquest setmanari; llegirem també cartes d'altres personalitats de Catalunya; la relació dels ecemplars repartits de la «Lletra de convit»; la llista dels corresponsals a Mallorca y la dels col·laboradors qu'havían escullit ja algún monument escrit per treuren les paraules. Mossen Alcover va esposá la necessitat de publicar un bolletí de l'obra del Diccionari y acabá encoratjant especialment als joves pera que treballassin per dur a cap aquest gran projecte.

(3) Quadrado; Juanot Colom, Discurso leído en la Asociación de Católicos, por D. José M.ª Quadrado. Palma, 1870.

(4) Sabido es que estaba situada, en el local que ocupa hoy la Diputación Provincial.

(5) Quadrado—Op. cit. pag. 313.

Deu lo benehesca y fassi que sian cumplits els desitjos de son promotor y de tots els bons catalans y mallorquins.

Festa del Cerele Catòlich d'Inca

Solemne de tot fou la festa que per primera vegada celebrá diurne passat el Cercle d'Obrers Catòlics d'Inca a sos Patrons: Jesús Jusep y María.

A sa comunió des matí hi assistiren tots els sòcis, resultant un acte imponent que poques vegades s'havía vist.

A l'ofici, que sortí molt lluit, una partida de joves obrers cantaren, com milló no se poría esperar, sa missa a dues veus d'en La Bordese, baix la direcció del Mestre Sr. Botger. Feu el sermó Mossen Miquel Costa, y no importa dir si heu va fe be. Presentá a la Sagrada Familia visquent a Nasarèt coma exemplar dels obrers, y encoratjá als sòcis a imitá sos Patrons y a seguí ab fe y constància el bon camí ja emprés; pero heu feu d'una manera tan acabada que volía oreyes per escoltarlo.

Es vespre a sa casa del Cercle, qual fatxada estava molt ben adornada ab llanternes y archs de murtre, tengué lloch sa vetlada Literari-musical abans anunciada. Sa sala y llochs veynats estaven plens de gom en gom. A més dels sòcis, hey assistiren molts de senyors, algunes autoritats y presidí el Rector Sr. Font.

El programa de la funció fou com segueix:

Himne del Cercle, que l'acompanyá al piano son autor Sr. Salas.

Memoria del Secretari Sr. Riutort: nota molt ben redactada de tot lo referent a sa Societat durant el temps que conta de vida.

Conferencia per Mossen Francesch Rayó, qui exposá, en mallorquí cla y llampant y d'una manera elocuent y magistral, els tres fins principals del Cercle, que son: fi relligiós, fi econòmic y fi instructiu. Fou interromput algunes vegades pels aplausos dels oyents.

Esperança. Chor a tres veus d'en Rossini.

Professió de fe feta pel President Sr. Durán en nom de tota la Societat.

Després se lletjí un hermós trabay en prosa mallorquina de D. Jusep Serra.

D. Vicens Costell llegí una carta molt xalesta, en vers bilingüe.

El Sr. Salas tocá, axí com sòl ferhó, un pas-doble compost seu.

D. Sebastiá Oliver llegí un trabay en prosa, molt intencionat y alusiu als cercles catòlics, qu' intitula: *El Dimoni passetjansé*.

Llavò el Sr. Costell digué quatre paraules ben dites sobre sa Creu qu'es construeix demunt el puig Minyó per commemorá el principi de sigle. De la comparansa que feu ab l'entusiasme ab que a Mallorca s'han recaudat diners per obsequiar a personatges mortals, en resultá l'indiferència y casi casi, la falta de voluntat ab que certs elements catòlics responen a l'invitació dels qui se proposaren y ja tenen adelantada l'obra de dit monument-homenatge a Cristo Redemptor. Quant comensava, dedicá a Mossen Costa allá present,

algunes paraules d' alabansa, que daren motiu a forts aplaudiments en vers del lloretjat poeta.

Caridat. Chor d' en Rossini.

Després Mossen Costa, en mig d' una ruxada de mansbelletes s' aixeca per recitar la sentida y hermosa poesia *Flors de Maig*. Com heu fe axí com ell totsòl sap ferhó, els aplausos l' obligaren a recitar la titulada *Na Ruxamantell*, d' una manera inimitable, perque axí com no te rivals per ferles tampoch en te per recitarles.

A lo darré el Sr. Font dá les gracies als qu' havien pres part en tan agradable vetlada, l' enhorabona als sòcis y protectors, y alguns saludables avisos als seus feligresos presents, que vengueren com l' anell al dit. Y axí acabá tan hermosa festa.

Excusám dir que tots els trabays oratòris, literaris y musicals foren en estrem aplaudits. En darém a coneixer alguns que sos autors han posat a nostra disposició; com heu feim avuy ab la poesia *Flors de Maig*, tot agrahint al Sr. Costa la mercé que 'ns ha feta.

X.

Nou hospici de Felanig

Diumenge passat, a Felanig, nostro Ilm. Prelat benehí lo nou edifici y sa capella destinat a hospital y hospici, projecte del intelligent fill d' aquella ciutat D. Pere de A. Penya. A mitx dia se doná un gran dinar a n' els pobres; al capvespre s' inaugura una tómbola y a la nit s' illuminaren l' edifici y carrers procsims artísticament adornats y se celebrá una vetlada.

Felicitam al poble de Felanig que d' avuy en avant tendrá un gran hospici, ab totes les condicions que reclama un establiment d' aquesta classe a una ciutat com aquella, y donam en especial l' enhorabona a nostro amich D. Pere de A. Penya, al Rnd. Sr. Rector y a totes les persones que hi hajan intervengut.

Que Deu tenga en gloria a la Sra. Soler, a la piedat de la cual poden agrahir els felanitxers tan profitosa obra.

REBUT Y AGRAHIT

Del M. I. Sr. D. Antoni M.^o Alcover, l' invitació per assistir a la junta de col·laboradors a l' obra del Diccionari Catalá celebrada diumenge passat en el Palau Episcopal, y de la cual donam conte a n' aquest número.

Un ecsemplar del drama de D. Joan Torrendell, "Los encarrilados", traducció del original catalá.

¡BONA ARRIBADA!—La dam al bon amich nostro y de MALLORCA DOMINICAL, Sr. D. Rafel Alvarez Sereix, qui es vengut a visitar la nostra illa, y a recullir el *bastó honorífich* ab que els mallorquins li han volgut demostrar s' aprecí per lo bé que se portá durant son govern.

CRONICÓ

Dia 26.—Es tren agafa un atlotet per devés es Pont d' Inca.

Dia 27.—A Sta. Eularia la festa que cad' any dedica a sos Patrons el *Cercle d' Obrers Catòlics* de Palma. Es vespre, en el saló de la societat, hi hagué discurs pel Rector Sr. Miralles y música.

Dia 30.—Se trabaya, ab empenyo, per arreglá sa folga de fusters.

—Bon' horabaxa per anar a sa Capelleta de Bellver a visitar a S. Alonso, avuy que 's la seua festa.

Novembre ✕ En Nom de Deu sia. Amén.

Dia 1.—Festa de *Tots Sants*. Un homo, qui de part d' horabaixa venia de visitá el cementeri, se sentí molt malament pes camí, y morí al cap de poques hores. Al cèl lo vejém.

Dia 3.—A Binissalem s' òlla gran va dins sa petita ab motiu de l' entrada de son nou Rector, D. Miquel Tomás, qui abans ho era de S. Juan.

Dia 4.—Gran dia per sortir a cercá *esclata-sanchs*. Ja era hora.

—Comença a sentirse una oloreta ¿de..... bunyols? No, axò ja ha passat, sinó d' eleccions. Are es la fruyta d' aquesta quinsena.

Dia 5.—Es vapor *Balear* dugué es cadavre de D. Guillem Ballester qu' havia mòrt a Madrit. (a. c. s.)

Dia 6.—Ja tornam tenir companyia còmic-dramática en es Principal. Anit se donen a co-neixer.

Dia 7.—Alguns periòdichs mos fan a sebrer que a dins Palma se juga. ¡Vaja una novedat!

Dia 9.—Dos diaris palmesans reparteixen a sos subscriptors sa *vista* des judici declaratiu posat per D.ª Antonia Gual quantre els hereus de sa comtesa de Peralada.

Dia 10.—¡Vaja un dia de primera que fa avuy per anar a votá! No 's pòren queixá del temps els que sòlen exercí es dret de sa *coacció universal*. A Palma s' havian d' elegí 21 concejals; y han sortit 9 republicans, 6 ministerials, 3 independents, 2 conservadors y un socialista.

Dia 12.—A Barcelona per causa de ses eleccions hi ha renou per llarg entre republicans y catalanistes. Els estudiants, com sempre y per no perdre sa fama de renoués, hi prenen part molt activa; ja ho crech, sensa ells no 's faria sa festa.

ES CRONISTA

DIBUJO

En la IMPRENTA y PAPELERÍA de JOSÉ MIR (SUCESOR DE UMBERT)—Calle de la Cadena de Cort núm. 11 y de Fideos 1 y 3—hallarán un completo surtido en artículos para dibujo de las más acreditadas fabricaciones.

Clases superiores y precios reducidos

OBRADOR D' ARGENTERIA

Dirigit per D. Jusep Fortesa = Rey
Mestre Orifice de la Catedral
Carrer de Colón, núm. 23—PALMA

**GRAN TALLER DE ESCULTURA RELGIOSA
DE JOSÉ QUIXAL**

56—Villarroel—56 — BARCELONA

Especialidad en imágenes de madera para el culto católico. En dicho acreditado taller se trabaja indistintamente el bronce, mármol, piedra y madera, construyéndose la estatuaria monumental, todo de un gusto verdaderamente artístico y en condiciones sumamente económicas.—Se remiten gratis, nota de precios, presupuestos y dibujos.

Ventas al por mayor y menor.—Solicita representantes

LA ROQUETA

DE D. PERE A. CETRE

Fábrica de tota classe de cerámiques artístiques y de retjoles vernisades y altres objectes ornamentaris y de profit per la construcció d' edificis.—Despatx, carrer de San Miquel.

LIBRO**DE CUENTAS HECHAS**

útil á toda clase de personas y verdaderamente indispensable para los que se dedican á la compra y venta de ganado de cerda.

A lo último va una

REDUCCION

DE KILÓGRAMOS Á ARROBAS Y TERCIAS

para facilitar las operaciones.

De venta en la imprenta de José Mir, calle de la Cadena núm. 11.

Teatre Mallorquí

A s' imprenta d' aquest setmanari—Cadena de Cort núm. 11—hi ha comèdies y altres pessas dramàtiques dels més reputats escriptors mallorquins.

Grandes Almacenes SAN JOSÉ

BRONDO esquina BORNE

SE acaban de recibir los géneros de la presente temporada.—CAMISERÍA, CORBATERÍA, LENCERÍA, LANERÍA, PAÑERÍA, ALFOMBRAS, TAPICERÍAS, CORTINAJES, PAÑOLERÍA Y GÉNEROS DE PUNTO.

FÁBRICA ANTIGA DE GAS

Sa que mos dugué sa millora d' aquesta llum tan cómoda y neta.

Sa que l' any 1857 triunfá dels seus competidors á sa subasta, porque va fé una rebaixa en el preu de s' alumbrat publich, que aventatjava emb' un 23 per cent s' oferta que els altres feyan.

Y sempre ha cumplit tots els seus compromisos.

Sa que en 40 anys may meresqué de s' Ajuntament sa mes petita amonestació.

Y conta ab sos mes principals centres de consum.

Y de cada día reb mostres de simpatía des publich.

Sa que ven es gas mes barato y ofereix mes ventatjes als seus parroquians.

OFICINAS: Porella, 16.

GRAN ALMACEN DE PAÑERIA SASTRERIA Y NOVEDADES**DE BARTOLOME GUMBAU é HIJOS S. en Cta.**

Jaime II números 87, 89, 91, 93 y Escursach 16 y 18—FRENTE AL BNACO DE ESPAÑA

Completos y variados surtidos en todos los artículos tanto del país como del extranjero.

Sastreria para Militares y señores Sacerdotes

Secciones especiales.—Gran colección en damascos, tapicerías, cingulos, albas y galones.—Espléndido surtido en artículos negros de luto para Señora.

Imprenta de José Mir—1901